

О. В. Прискока
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

РОЗВИТОК ІСТОРИЧНОЇ ЛЕКСИКОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З КІНЦЯ ХІХ ДО СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглядається розвиток історичної лексикології в Україні з кінця ХІХ ст., тобто стану лексикологічної науки після досягнень О. О. Потебні, і до виходу у 1983 р. академічної монографії з історії лексики та фразеології української мови. У міжвоєнний період українське мовознавство зазнало розквіту і занепаду, а у повоєнні роки сформувалася історична лексикологія української мови як окрема галузь мовознавства.

Ключові слова: *етимологія, лексема, тематична група, етнонім, семантика, лексикологія, термін, внутрішня форма, пам'ятка писемності.*

Історична лексикологія української мови є розвиненою окремою галуззю мовознавчої науки, проте глибоких досліджень обставин її виникнення та розвитку на різних історичних етапах практично не було. Докладно не вивчені питання зародження історико-лексикологічних ідей у давній українській писемності, особливості їх розвитку і формування в різні історичні періоди, в тому числі і в період з кінця ХІХ до середини ХХ ст.

Короткий огляд праць або лише перелік прізвищ найвідоміших вчених, які у своїх публікаціях переважно після 1949 р. (вихід у світ монографії Ф. П. Філіна) торкалися питань історичної лексикології східнослов'янських мов присутній майже в кожній дисертації і монографії. Зокрема називають Ф. П. Філіна, А. С. Львова, Л. А. Булаховського, М. Л. Худаша, А. І. Генсьорського, М. Я. Брицина, В. В. Німчука та ін. Стислі описи історії історичної лексикології української мови мають місце в енциклопедичному виданні “Українська мова. Енциклопедія” (2004) [30], посібнику для студентів С. П. Бевзенка “Історія українського мовознавства” (1991) [3], монографії В. В. Німчука (1992) [21], та глибокого і докладного її дослідження, в тому числі запропонованого у цій статті періоду, в них немає.

Підводячи підсумок наукового доробку О. О. Потебні у дослідженнях історії слів української мови, можна, на нашу думку, зробити висновок, що здобутками студій у цьому напрямі вчений повністю підготував українське мовознавство до утворення у ньому нової наукової галузі – історичної лексикології. На жаль, з різних причин це сталося майже на понад півстоліття пізніше.

Завершують історико-лексикологічний цикл у ХІХ ст. дослідження В. М. Мочульського “К истории малорусского наречия. Житие Савы Освященного” (1894) [20] та М. Дикарева “Малорусское слово “паляныця” и греческое “πέλανος”” (1899) [8].

В. М. Мочульський зробив фонетичний, морфологічний, синтаксичний аналіз тексту пам'ятки та звернув увагу на особливості перекладу. Стосовно лексики обмежився наведенням переліку, мабуть, на його думку, найважливіших для розуміння тексту слів та їх грецьких оригіналів.

М. Дикарев доводить головним чином на фольклорному та етнографічному матеріалі тотожність обрядової *паляниці* з грецьким *πέλανος*.

У наступному ХХ ст., його першій половині, активність досліджень з історичної лексикології української мови разом з іншими галузями мовознавства і науками взагалі, як видно з наукової періодики, припадає на 1920-ті – першу половину 1930-х рр. Це стало можливим у зв'язку з виникненням 1917 р. і короткочасним існуванням незалежної Української держави, “легалізацією” українського народу і української мови, утворенням у 1918 р. Української академії наук та збільшенням кількості наукових видань.

Основний напрям – з'ясування етимології суто українських слів, окремих топонімів та етнонімів тощо. Найпомітнішими є численні публікації Г. А. Ільїнського про походження лексем *збагнути*, *жевріти*, *жужмитися*, *плизати*, *порплі* “струп'я на голові” [16]; *гала* “вигук, прислівник” [9]; *огрядний* [10]; *осоружний* [11], *лохнути* “сумувати” [11, с. 82, 84]; *заміж* [12]; *кодло* “рід, покоління” [13]; *жорстокий* [13, с. 171, 172]; *угавати* [14]; *соломаха* [15] та деяких інших.

Невелику розвідку щодо походження етнонімів Русь і Україна вміщено у книзі І. С. Свенцицького “Нариси з історії української мови” (1920) [25]. До цієї теми вчений повернувся у 1936 р. у монографічній статті “Назва “Русь” в історичному розвитку до XIII віку”, у якій висвітлив етимологію лексеми, першу історичну відомість про русів, окрему групу вісток про народ “рус” за візантійськими, західними та північними джерелами, першу літописну фіксацію слова, уживання у писемності XI–XVI ст. тощо [24]. Незважаючи на дискусійність висновків, у ній наявні усі складові частини опису лексичної одиниці з точки зору історичної лексикології.

“Звідки взялися споконвічні українські слова”: *стигнути*, *збагнути*, *щабель*, *щерба*, *щелепа*, *хата*, ***бридь***, ***бридькъ***, ***брудь*** (так у тексті), *шукати*, *цькувати*, *перезати*, *жорстокий*, *шкварчати*, *лушпина*, *лушпиння*, *жевріти*, *гилити*, *кряж* – дослідив і опублікував у 1926 р. П. Бузук [6].

Заперечуючи думки вчених XIX ст. з приводу фактичного існування фольклорних виразів *Волосова борода*, *заплітати бороду*, А. Кримський публікує у 1927 р. етюд про походження форм *волот*, *волот(д)ка*, простежуючи розвиток семантики за давніми пам'ятками писемності – Хронікою Іоана Малали, Єфремівською кормчою (XII ст.), Київським літописом, Лютневою Четією-Мінеєю XV ст. тощо [19].

Дослідницький прийом з історичної лексикології використав в якості аргументу О. Байкар у критичній статті на “Російсько-український словник правничої термінології”, працю Правничо-термінологічної комісії при соціально-економічному відділі Академії наук (1926) [2].

Дорікаючи комісії за неправильний, на його думку, переклад російського виразу “*военное время*” як “*військові часи*”, він доводить право уживання в українській мові терміну *воєнний*, простежуючи його віддзеркалення в староукраїнській писемності: “*служба воєнная* (Гр. № 76, 1438), *воєнний лад* (Льв. Ставроп. 22, 1604), *потреба воєнная* (Арх ЮЗР, I, I. 76, 1579), *бронь воєнная* (Беринда Лекс., 214) і т. д.)”, всього 16 прикладів та ще й цитати з “Енеїди” І. П. Котляревського [18, с. 144]. Як бачимо, ідеї і матеріал історичної лексикології так поширені в українському мовознавстві, що стають предметом використання у дискусії з інших питань.

Походження та історію рідкісних українських прізвищ на *-но* (три групи: 1 – з прикметників: *Душно*; 2 – з іменників: *Опушно*; 3 – з дієслівних коренів: *Чахно*) з наведенням фіксацій в діловій староукраїнській писемності XIV–XVII ст. на загальнослов'янському мовному тлі дослідив В. Сімович [29].

З полеміки з Н. Шаровольським про німецькі запозичення в українській мові (публікація в “Записках Інституту народної освіти”, Київ, 1926 р.) починається стаття Д. Шелудька, в якій він доводить, що безпосередній німецький вплив на українську мову перебільшують, на той час, як важливіше дослідити польське посередництво [35]. На підставі фіксацій германізмів в українській писемності XIV–XVII ст. (у списку скорочень назв пам'яток – 21 одиниця), він відсуває початок запозичень на сто років давніше [35, с. 9–12]. У розділі “Дещо з історії культури” автор детально, з посиланнями на документи, змальовує історичне тло, на якому відбувався процес польсько-німецького впливу, починаючи з 1340 р., коли Польща звоювала Галичину [35, с. 12–19]. Він також поділив запозичену лексику фактично на тематичні групи слів, хоча кваліфікує її ще лексикою певних галузей виробництва, наприклад (тематичні групи та їх лексичний склад наводимо вибірково – *Прискока О. В.*) – ковальство й оброблення заліза: *бляха, букша, гак, мосяж, ухналь, цвяк* тощо; будівництво, столярство, оброблення дерева: *балка, бантина, шпара, хершебок, дах* тощо; ткацтво: *брайцари, верстат, цуга, шпуля, шліхта*; фарбівництво: *блават, фарба, пензель, блакитний* тощо. Всього наведено у статті 29 тематичних груп слів [35, с. 15–17].

Нариси про походження різдвяних (*коляда, щедрівка, вертеп, шопка, зізда, Йордань, Різдво, Василя, Водохрещі, Меланки, новолітувати*) [23] та великодніх (*Великдень, Вербна, гаївки, Паска, пасхалія, яйце, плащаниця*) [22] виразів опублікував І. І. Огієнко. Вони написані у науково-популярному

стилі з розрахунку на широкий загал. Разом з тим, автор наводить внутрішню форму лексем з використанням гебрайської, арамейської, давньогрецької, латинської та інших мов, висвітлює історичні та біблійні відомості, а також українські і слов'янські звичаї, пов'язані з цими термінами, тобто дотримується усіх необхідних вимог до опису історії слова.

У другій половині 1930-х рр. нам не вдалося відшукати скільки-небудь помітних досягнень у вивченні історії словникового складу української мови. Можливо, далися взнаки репресії і геноцид українського народу на радянській території та боротьба за рівні права українців у Галичині, на Буковині, в Закарпатті, що не сприяло розквіту абстрактних наукових спостережень. Не додала наснаги науковцям і друга Світова війна, загальмувавши розвиток гуманітарної науки на 6–8 років. Та вже наприкінці 1940-х рр. з'являються публікації, які завершують так званий період несформованості історичної лексикології в окрему галузь мовознавчої науки.

У 1948 р. І. І. Ковалик публікує етюд про слово *треба* в говірках і літературній мові, написаний на великому фактичному матеріалі уживань форм слова українськими письменниками (Федькович, Хоткевич, Черемшина, Стефаник, Франко, Коцюбинський), наводить його фіксації в українській літературній та діалектній лексикографії, висловлює свою концепцію його походження з урахуванням думок з цього приводу відомих фахівців Ф. Міклошича, М. В. Горяєва, Г. Шумана, А. Вальде, Р. Мерінгера, Я. Ватхлувної, Р. Гуєра [18]. Розвідка за формою і змістом виконана на сучасному рівні досліджень одної лексеми і може слугувати зразком наукових праць подібного жанру.

В тому ж збірнику Л. А. Булаховський публікує семасіологічні етюди про слов'янські назви птахів [7]. Автор розглядає їх з точки зору етимології, внутрішньої форми та розвитку семантики на загальнослов'янському рівні. Серед слов'янських паралелей використані паралелі з української мови. В цій праці розглянуті запозичення з польської мови в українську таких назв: *щудлак, щудлачок, крокуй, крогулець, крук, кобуз, кебуз, качка, качор, качур, квич, квичаль, квичала, чиграва тощо* [7, с. 187, 188].

Завершують “доісторичний” період розвитку історичної лексикології української мови три праці І. С. Свенціцкого, присвячені вивченню мови пам'ятників писемності давньокиївської доби. В кожній з них, аналізуючи мову пам'ятника на всіх мовних рівнях, вчений приділив певної уваги дослідженню лексики.

Так, у “Нарисах про мову пам'яток староруського письменства XI віку” (1948) [27], 5-му розділі “Хоженіє Данила Русьскыя землі игумена” висвітлено лексичні особливості тексту. Дослідник інтерпретує лексеми із затемненою семантикою, розподіливши їх на декілька груп – грецизми: *лимен, мореморноє, мраморян, комара, комарка, мусія, каламоній, агіапима,*

коксит, кандило, калиги; прибережний рельєф: *лукоморіє, лукозяво, лукаво*; форма будови: *кльтьски*; просторові виміри: *всямокачна, дну, днѣ, издну*; віддаль: *верста, дострѣль, встрелити*; демінутиви: *печерка, дверца, лавица, олтарець* та багато інших [27, с. 134–139]. Лексикологічні спостереження поєднані із зауваженнями щодо стилістики тексту, разом з тим, історико-лексикологічні характеристики лексем неповні.

У дослідженні автентичності договорів Русі з греками [28] І. С. Свенціцький теж звертається до аналізу лексики, проте розглядає лексичні одиниці “у нових синтаксичних сполученнях, з якими не зустрічаємося в старослов'янському” [28, с. 116]. В центрі уваги автора словосполучення – (Договір 907 р.): *изъволовичи корабля на берег*; не погубляи *город, город* затвориша; *колеса* изъдѣлати та ін.; (Договір 911 р.): *аще лодья от буря или боронения земного боронима, не можетъ възборонити; имовит, немовит, орати, по закону и по кону языка нашего та ін.* [28, с. 117].

У ще одній роботі, присвяченій аналізу мови Галицько-Волинського літопису [26], також здійснено дослідження лексики пам'ятника. Автор поставив собі завдання “простежити те, що досі залишалось поза увагою попередніх дослідників мови цієї пам'ятки” [26, с. 124]. На його думку, це “наростання живомовної лексики”, яке спостерігається у літописних записах через кожні декілька наступних років (від 1202 по 1290 рр.) [26, с. 124–127].

Таким чином, за час, що передував виокремленню історичної лексикології української мови у окрему галузь мовознавчої науки, українські вчені здійснили великі напрацювання різних аспектів дослідження історії слів: етимології, писемної історії слова, співвіднесення його з народно-розмовною основою, спостережень за розвитком семантичної та словотвірної структури, символічної фольклорної семантики, основ системного аналізу, уживання у пам'ятках писемності різних жанрів.

Якісно новий етап розвитку науки про історію словникового складу слов'янських мов, в тому числі й української, розпочався наприкінці 1940-х рр. ХХ ст. Його вихідним пунктом вважають докторську дисертацію Ф. П. Філіна “Лексика русского литературного языка древнекиевской эпохи (по материалам летописей)” (1946) [31] та однойменну монографію, випущену у 1949 р. [32]. Ця праця привернула увагу вчених до назрілої потреби вивчення лексики слов'янських мов в діахронічному аспекті. Вона довела можливість і необхідність вивчення історії великої кількості лексичних одиниць за пам'ятниками писемності відповідного періоду з використанням системного підходу до групування лексики – тематичних та лексико-семантичних груп слів. Доведено також можливість виконання у галузі лексики завершеного дослідження і отримання ймовірних результатів.

Поступово ідею відсутності історичної лексикології окремих слов'янських мов і необхідності її створення починають декларувати у вступних частинах до монографій (П. Я. Черних [34], О. П. Безпалько [4], М. Л. Худаш [33], М. Я. Брицин [5] та ін.). Таким чином формується думка про потребу створення нової окремої галузі мовознавства – історичної лексикології і робляться перші кроки її створення. Важливу роль щодо підтримки нового напрямку зіграв виступ на сторінках журналу “Вопросы языкознания” провідних мовознавців В. В. Виноградова, О. С. Ахманової, В. В. Іванова, у якому зокрема зазначено: “Необходимо указать на то, что исторических лексикологий отдельных языков у нас нет, и материалы для их построения еще далеко не собраны. Методика же историко-лексикологических исследований, к сожалению, еще очень мало привлекает внимание советских языковедов” [1]. Статтю сприйняли як заклик до діяльності і визнання нового напрямку. Слід зазначити, що всю подальшу історію історичної лексикології української мови як окрему галузь мовознавчої науки доцільно поділити на два етапи: перший – праці до 1983 р., тобто до виходу академічної монографії “Історія української мови: Лексика і фразеологія” [17] і другий, сучасний – після виходу цієї монографії.

Українське мовознавство пішло такими шляхами: перший – дослідження мови (лексики або лексики і фразеології) певної пам'ятки або групи однорідних пам'яток одного періоду; другий – дослідження історії певної тематичної групи слів в українській мові. У другому відбулося поступове відгалуження праць, присвячених дослідженню історії термінів. Пізніше утворився напрям вивчення тематичної групи слів у певний період за пам'ятниками писемності на східнослов'янському археографічному матеріалі деколи з використанням порівняльної методики. Форма, у якій представлені ці праці, – дисертаційні дослідження та монографії. Дослідників перед усім цікавить ділова писемність, оскільки вона зазнала мінімального впливу старослов'янської мови і значною мірою відбиває народно-розмовне мовлення.

Висновки. Після досягнень у галузі історичної лексикології української мови у працях О. О. Потебні українські вчені кінця ХІХ – початку ХХ ст. вже мали розроблену методику таких досліджень та за тогочасних умов не могли повністю нею скористатися. Розквіт настав у 1920-х рр., коли і в радянській, і в польській Україні українці, їх мова і наука про неї цілком легалізувалися. Про це свідчать наведені вище наукові праці. Після штучного гальмування розвитку української культури в 1930-х рр., а разом з ним і мовознавчої науки, нове піднесення відбулося лише у повоєнні роки з настанням нового мирного життя. Важливу роль у формуванні історичної лексикології української мови як окремої галузі мовознавства зіграли, з одного боку, праці

і діяння провідних російських мовознавців Ф. П. Філіна, В. В. Виноградова, О. С. Ахманової та ін., а з другого – теоретичне і практичне підґрунтя, створене у цьому напрямі українськими вченими усіх попередніх епох.

Перспективи подальших досліджень. Після академічної монографії 1983 р. до теперішнього часу в українському мовознавстві вийшло близько 20 монографій та захищено понад три десятки дисертацій з проблем історичної лексикології. Ці дослідження і сьогодні є актуальними, а галузь науки такою, що розвивається. Отже, перспектива даного дослідження пов'язана із перспективою подальшого розвитку історичної лексикології.

Л і т е р а т у р а :

1. *Ахманова О. С.* О некоторых вопросах и задачах описательной, исторической и сравнительно-исторической лексикологии / О. С. Ахманова, В. В. Виноградов, В. В. Иванов // Вопросы языкознания. – 1956. – № 3. – С. 16.
2. *Байкар О.* Кримсько-українська правнича мова: критико-історичний етюд / О. Байкар // Червоний шлях. – 1930. – № 1. – С. 134–156.
3. *Бевзенко С. П.* Історія українського мовознавства: Історія вивчення української мови / С. П. Бевзенко. – К.: Вища школа, 1991.
4. *Безпалько О. П.* Історична граматики української мови / О. П. Безпалько, М. К. Бойчук, М. А. Жовтобрюх та ін. – К.: Радянська школа, 1957.
5. *Брицын М. А.* Из истории восточнославянской лексики / М. А. Брицын. – К.: Наукова думка, 1965.
6. *Бузук П.* Українські етимології // Записки історично-філологічного відділу. – Книга VII– VIII (1926) / гол. ред. А. Кримський. – К.: Друкарня УАН, 1926. – С. 67–73.
7. *Булаховский Л. А.* Семасиологические этюды. Славянские названия птиц // Ученые записки Львовского государственного университета им. И. Франко. – Т. VII. Вопросы славянского языкознания. – Кн. 1. – Львов: Изд-во Львовского гос. ун-та, 1948. – С. 153–197.
8. *Дикарев М.* Малорусское слово “*паляныця*” и греческое “*πέλανος*”. – Оттиск из ж. “Киевская старина”. – К.: Типография Императорского ун-та Св. Владимира, 1899. – 21 с.
9. *Льїнський Г.* Замітка про український прислівник “*гала*” // Збірник Комісії для дослідження історії української мови. – Т. 1 / за ред. А. Кримського та М. Драй-Хмари. – К.: Друкарня ВУАН, 1931. – С. 77.
10. *Льїнський Г.* Походження українських слів: 1. *Огрядний* // Рідна мова: науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови / гол. ред. І. Огієнко. – Варшава, 1933, 2, лютий. – С. 41–44.
11. *Льїнський Г.* Походження українських слів: 2. “*Осоружний*” // Рідна мова: Науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови / гол. ред. І. Огієнко. – Варшава, 1933, 3, березень. – С. 81–82.
12. *Льїнський Г.* Походження українських слів: 4. Ще раз про “*заміж*” // Рідна мова: Науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови / гол. ред. І. Огієнко. – Варшава, 1933, 4, березень. – С. 117–120.

13. *Львівський Г.* Походження українських слів: 5. *Кодло* “рід, покоління” // Рідна мова: Науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови / гол. ред. І. Огієнко – Варшава, 1933, 5, травень. – С. 169–172.
14. *Львівський Г.* Походження українських слів: 13. *Угавати* “заспокоюватися” // Рідна мова: Науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови / гол. ред. І. Огієнко. – Варшава, 1934, 1, січень. – С. 7–8.
15. *Львівський Г.* Походження українських слів: 14. *Соломаха* “рід потрави” // Рідна мова: Науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови / гол. ред. І. Огієнко. – Варшава, 1934, 3, березень. – С. 91–92.
16. *Львівський Г.* Слов’янські етимології (присвячується акад. В. М. Перетцові) // Записки історично-філологічного відділу. Кн. XXI–XXII (1928) / гол. ред. А. Кримський. – К.: Друкарня УАН, 1929.
17. Історія української мови: Лексика і фразеологія / відп. ред. В. М. Русанівський. – К.: Наукова думка, 1983. – 743 с.
18. *Ковалик І. І.* Слово *треба* в українських говірках і літературній мові // Ученые записки Львовского государственного университета им. И. Франко. – Т. VII. Вопросы славянского языкознания. – Кн. 1. – Львов: Изд-во Львовского гос. ун-та, 1948. – С. 198–204.
19. *Кримський А. Е.* “Волосова борода” з учено-кабінетної мітології ХІХ віку // Ювілейний збірник на пошану Д. І. Багалія: збірник історично-філологічного відділу УАН. – № 51. – К.: Друкарня УАН, 1927. – С. 74–91.
20. *Мочульський В. Н.* К истории малорусского наречия. Житие Св. Савы Освященного. – Одесса: Типография Шт. Одесского военного округа, 1894. – 24 с.
21. *Німчук В. В.* Давньоруська спадщина в лексиці української мови / АН України; Ін-т укр. мови; відп. ред. С. П. Бевзенко. – К.: Наукова думка, 1992.
22. *Огієнко І. І.* Походження великодніх виразів // Рідна мова: Науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови / гол. ред. І. Огієнко. – Варшава, 1934, 4, березень. – С. 147–150.
23. *Огієнко І. І.* Походження різдвяних виразів // Рідна мова: Науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови / гол. ред. І. Огієнко – Варшава, 1934, 1, січень. – С. 7–12.
24. *Свенціцький І.* Назва “Русь” в історичному розвитку до ХІІІ віку. – Жовква: Друкарня оо. Василян, 1936. – 30 с.
25. *Свенціцький І.* Нариси з історії української мови. – Львів, 1920.
26. *Свенціцький І. С.* Мова Галицько-Волинського літопису // Вопросы славянского языкознания. – Кн. 2. – Львов: Изд-во Львовского госуд. ун-та, 1949. – С. 123–135.
27. *Свенціцький І. С.* Нариси про мову пам’яток староруського письменства ХІ віку // Ученые записки Львовского государственного университета им. И. Франко. – Т. VII. Вопросы славянского языкознания. – Кн. 1. – Львов: Изд-во Львовского гос. ун-та, 1948. – С. 123–139.
28. *Свенціцький І. С.* Питання про автентичність договорів Русі з греками в Х віці // Вопросы славянского языкознания. – Кн. 2. – Львов: Изд-во Львовского госуд. ун-та, 1949. – С. 103–122.
29. *Сімович В.* Українські чоловічі ймення осіб на “-но” (в історичнім висвітленні) / В. Сімович // Збірник Комісії для дослідження історії української мови. – Т. 1 / за

- ред. А. Кримського та М. Драй-Хмари. – К. : Друкарня ВУАН, 1931. – С. 87–112.
30. Українська мова : Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. – 2-ге вид. – К. : Українська енциклопедія, 2004.
31. *Филин Ф. П.* Лексика русского литературного языка древнекиевской эпохи (по материалам летописей) : в 2-х ч. : докт. дис. – М., 1946. – 805 с.
32. *Филин Ф. П.* Лексика русского литературного языка древнекиевской эпохи (по материалам летописей). – Л., 1949. – 288 с.
33. *Худащ М. Л.* Лексика українських ділових документів кінця XVI – початку XVII ст. (на матеріалах Львівського Ставропігійського братства). – К. : Вид-во АН УРСР, 1961.
34. *Черных П. Я.* Очерк русской исторической лексикологии. Древнерусский период. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1956.
35. *Шелудько Д.* Німецькі елементи в українській мові / Д. Шелудько // Збірник Комісії для дослідження історії української мови. – Т. 1 / за ред. А. Кримського та М. Драй-Хмари. – К. : Друкарня ВУАН, 1931. – С. 2–3.

Прискока О. В. Развитие исторической лексикологии украинского языка с конца XIX до середины XX века.

В статье рассматривается развитие исторической лексикологии в Украине с конца XIX ст., то есть состояния лексикологической науки после достижений А. А. Потебни, и до выхода в 1983 г. академической монографии по истории лексики и фразеологии украинского языка. В междувоенный период украинское языкознание пережило расцвет и упадок, а в послевоенные годы сформировалась историческая лексикология украинского языка как отдельная отрасль языкознания.

Ключевые слова: *этимология, лексема, тематическая группа, этноним, семантика, лексикология, термин, внутренняя форма, памятник письменности.*

Pryskoka O. V. The development of historical lexicology of Ukrainian language from the late 19-th to mid 20-th century.

The development of historical lexicology from the late 19-th century in Ukraine was discussed in the article. That includes the state of lexicology after the advances of A.A. Potebnia, and till the publication of academic monograph, dedicated to the history of lexis and phraseology of Ukrainian language, in the 1938. During the Inter-War Period Ukrainian linguistics had passed through its rise and decay, and in the post-war Period the historical lexicology of Ukrainian language was formed as separate part of linguistics.

Keywords: *etymology, lexeme, lexical set, ethnonym, semantics, lexicology, term, inner form, written monument.*